

قرآن

و

مستولیان فرسنگی

محسن قرآتی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اصولی را می‌خواهم برای مسئولین فرهنگی بیان کنم که برگرفته از سرچشمه زلال فرهنگ، یعنی قرآن کریم است، به گونه‌ای که باور کنیم این اصول ساختگی و بافتنی نیست.

۱. از آیه: «إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ» (قصص/۵۶)

استفاده می‌شود که: توفیق هدایت مردم از آن خداست.

و همچنین از آیه: «لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعاً مَا أَلْفَتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ» (انفال/۶۳)

می‌فهمیم که بهترین نیروی انسانی (پیامبر خدا) اگر تمام امکانات مادی را در اختیار داشته باشد، تا اراده‌ی خدا نباشد، کارآیی ندارد. بنابراین نیروی انسانی و وجود امکانات لازم است، ولی کافی نیست و باید از خدا بخواهیم که ما را وسیله‌ی هدایت قرار دهد.

۲. از آیه: «أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ» (فاتحه/۶)

می‌فهمیم: همه‌ی مسئولان فرهنگی در هر تصمیم و برنامه‌ریزی نیازمند هدایت الهی هستند.

۳. از آیاتی که می‌فرماید: «وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى» (انعام/۲۱) (انعام/۹۳) (هود/۱۸)

(عنکبوت/۶۸) (صف/۷)

می‌فهمیم: انحراف در مسائل فرهنگی مصداق بالاترین ظلم‌هاست.

۴. از آیه: «اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يُجْعَلُ رِسَالَتَهُ» (انعام/۱۲۴)

می‌فهمیم: برای سپردن مسئولیت فرهنگی، باید لیاقت و ظرفیت افراد مورد توجه قرار گیرد.

۵. از آیه: «أَفِرَّأَ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ» (علق/۱)

می فهمیم: کار فرهنگی باید با نام خدا و برای خدا باشد.

۶. از آیه: «فَأَسْتَقِيمُ كَمَا أَمَرْتُ» (هود/۱۱۲)

می فهمیم: باید در کار فرهنگی پایدار و مقاوم باشیم و آن را به خاطر اهداف دیگر رها نکنیم. اگر می بینیم بعضی از بزرگان وصیت می کنند که در مدرسه و یا کتابخانه خود دفن شوند، برای آن است که بگویند عمرم را پای این مدرسه و کتابخانه دادم.

۷. از آیه: «لَمْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ» (صف/۲)

می فهمیم: مسئولین فرهنگی باید خود به آنچه می گویند و می نویسند عمل کنند. وگرنه عالم بی عمل، درختی بی ثمر خواهد بود.

۸. از آیه: «رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي» (طه/۲۵)

می فهمیم: کار فرهنگی نیاز به روح بزرگ دارد، زیرا اولین درخواست حضرت موسی از خداوند بعد از رسیدن به نبوت تقاضای سعه‌ی صدر بود.

۹. از آیه: «لَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ» (آل عمران/۱۵۹)

می فهمیم: کسانی که کار فرهنگی می کنند، باید از دلی نرم و خلقی عالی برخوردار باشند.

۱۰. از آیه: «وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ» (ص/۸۶)

می فهمیم: مسئولان فرهنگی باید افرادی بی تکلف و بی توقع باشند.

۱۱. از آیه: «وَإِخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ» (شعراء/۲۱۵)

می فهمیم: مسئولان فرهنگی باید نسبت به زیردستان خود متواضع باشند.

۱۲. از آیه: «وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا» (طه/۱۱۴)

می‌فهمیم: مسئولان فرهنگی باید دائماً در فکر رشد علمی باشند و خود را فارغ التحصیل ندانند.

۱۳. از آیه: «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ» (قدر/۱)

می‌فهمیم: انتخاب زمان مناسب در کارهای فرهنگی مهم است، نزول قرآن در شب قدر بوده که به قول قرآن «لیلة مبارکه» و «خیر من الف شهر» است. حضرت موسی نیز زمان مناظره با ساحران را روز عید «یوم الزینة» قرار داد تا مردم هم شاد باشند و هم بیدار!

۱۴. از آیه: «وَتِيَابِكَ فَطَهَّرُ» (مدثر/۴)

می‌فهمیم: مسئولان فرهنگی باید از پاکیزگی و آراستگی لازم برخوردار باشد.

۱۵. از آیه: «وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ» (قلم/۴) و آیه: «لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ» (احزاب/۲۱)

می‌فهمیم: کسی که در فکر ارشاد مردم است، باید از کمالات اخلاقی برخوردار باشد، تا برای دیگران الگو قرار گیرد.

۱۶. از آیه: «وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ» (قمر/۱۷، ۲۲، ۳۲، ۴۰)

می‌فهمیم: مباحث فرهنگی باید به نحوی روان و آسان القاء شود، که عوام بفهمد؛ «بیان للناس» (آل عمران/۱۳۸) و خواص بپسندد. «قولاً سديداً» (نساء/۹)

۱۷. از آیه: «لَسْتُ عَلَيْهِمْ بِمُصِيطِرٍ» (غاشیه/۲۲) و آیه: «لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ» (بقره/۲۵۶)
می‌فهمیم: تغییر فرهنگ و فکر مردم باید با آزادی و انتخاب و آگاهانه و عاشقانه
باشد، نه با زور و استبداد. این فرعون بود که به پیروان موسی می‌گفت: «چرا
بدون اجازه من به او ایمان آوردید.» «آمَنْتُمْ بِهِ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ» (اعراف/۱۲۳)

۱۸. از آیه: «مَحَبَّةٌ مِّنِّي» (طه/۳۹)
می‌فهمیم: محبوبیت واقعی از طرف خداست، نه آنکه با زرق و برق و دکور و
ژست و تابلو و ساختمان و لباس و ماشین و ابزار مُدرن بدست بیاید.

۱۹. از آیه: «ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَ جَادِلْهُمْ بِالَّتِي
هِيَ أَحْسَنُ» (نحل/۱۲۵)
می‌فهمیم: راه کار فرهنگی، بهره‌گیری از منطق و استدلال و موعظه و در مواردی
جدال نیکو است.

۲۰. از آیه: «فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا» (یونس/۱۶)
می‌فهمیم: خوش سابقه بودن مسئول فرهنگی، در اثرگذاری کار او نقش مهمی دارد.

۲۱. از آیه: «وَ تَاللَّهِ لَأَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ» (انبیاء/۵۷) و آیه: «فَجَعَلَهُمْ جُذَاذًا»
(انبیاء/۵۸)
می‌فهمیم: استفاده می‌شود که رهبران فکری و فرهنگی باید از صلابت و قاطعیت
ویژه‌ای برخوردار باشند.

۲۲. از آیه: «إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ» (احزاب/۵۶)
استفاده می‌شود: هرگاه خواستیم دستوری فرهنگی صادر کنیم، باید خود در عمل
به آن پیشگام باشیم.

۲۳. از آیه: «لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ» (حجر/۸۸)
استفاده می‌شود: رهبران فکری و اخلاقی جامعه نباید چشم به امکانات و تجملات
دیگران بدوزند.

۲۴. از آیه: «قُلْ إِنْ أَدْرَىٰ» (جن/۲۵)
استفاده می‌شود: در مواردی که چیزی را نمی‌دانیم، با کمال شجاعت و صراحت
اعلام کنیم که من این را نمی‌دانم.

۲۵. از آیه: «قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا» (انعام/۹۰)
استفاده می‌شود: یکی از شرایط نفوذ کلام آن است که از مردم انتظار مالی نداشته
باشیم. (اگر کمک کردند «الحمد لله» و اگر نکردند «الله اکبر») اگر هدف، امرار
معاش و اشتغال شد، فرد درآمد خود را با درآمد دیگران مقایسه می‌کند و گرفتار
پشیمانی و نارضایتی و تغییر کار می‌شود.

۲۶. از آیه: «هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي» (قصص/۳۴)
استفاده می‌شود: هرگاه متوجه شدیم دیگری از ما موفق‌تر است، او را مطرح کنیم
و از اقرار به فضل دیگران ترسیم.

۲۷. از آیه: «أَذْهَبَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ» (طه/۴۳)
استفاده می‌شود: در مواردی نباید به تنهایی اقدام کرد، بلکه باید اول همفکر و یار
پیدا کرد و سپس حرکت کرد.

۲۸. از آیه: «وَ إِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْنَاكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَ حِكْمَةٍ...» (آل عمران/۸۱) که می‌فرماید: خداوند از انبیاء میثاق و پیمان گرفت که امروز به شما کتاب و حکمت دادم، ولی اگر بعداً پیامبری آمد، شما باید به او ایمان آورید و او را یاری کنید. استفاده می‌شود که هر مسئولی باید آمادگی روحی برای استعفاء خود و پذیرفتن دیگری را داشته باشد، گرچه در عمل چنین صحنه‌ای پیش نیاید. خداوند این میثاق شدید را گرفت و حتی پرسید آیا اقرار می‌کنید؟ «أَقْرَرْتُمْ» گفتند: بله! «قَالُوا أَقْرَرْنَا»

۲۹. از آیه: «وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا» (کهف/۱)

می‌فهمیم: در مسئولین فرهنگی نباید هیچگونه کژی و انحراف باشد.

۳۰. از آیه: «لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ» (کافرون/۲)

می‌فهمیم: باید در برابر دعوت به سازش با قاطعیت برخورد کنیم.

۳۱. از آیه: «وَ صَلِّ عَلَيْهِمْ» (توبه/۱۰۳)

می‌فهمیم: باید در کار فرهنگی، به افراد اهل پذیرش، آرامش و امید داد.

۳۲. از آیه: «وَ إِنِ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ» (توبه/۶)

می‌فهمیم: باید به مخالفان، فرصت تحقیق و مطالعه و بررسی بدهیم و علاوه بر مهلت، امنیت آنان را نیز تأمین کنیم.

۳۳. از آیه: «حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ» (توبه/۱۲۸)

می‌فهمیم: سوز و شور، لازمه کار مسئول کار فرهنگی است.

۳۴. از آیه: «وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الَّذِينَ آمَنُوا» (هود/۲۹)

استفاده می‌شود: در مسیر کار فرهنگی، نباید برای جلب افراد پرتوقع و اشراف، فقراء و محرومین را از خود دور کنیم.

۳۵. از آیه: «وَلَا تَمُنُّنُ تَسْتَكْثِرُ» (مدثر/۶)

استفاده می‌شود: مسئول فرهنگی باید خود را از منت گذاردن و فزون طلبی دور کند.

۳۶. از آیه: «قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ» (بقره/۱۱۱)

می‌فهمیم: باید با مخاطبین، منطقی و استدلالی گفتگو کنیم.

۳۷. از آیه: «فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ» (آل عمران/۱۳۷)

استفاده می‌شود: باید از تجربه تاریخ بهره گیریم.

۳۸. از آیه: «وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ» (فاطر/۲۴)

استفاده می‌شود: تاریخ کار فرهنگی، برابر تاریخ زندگی بشر است.

۳۹. از آیه: «وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ» (فصلت/۳۳)

استفاده می‌شود: دعوت به راه خدا بهترین کارها است.

۴۰. از آیه: «وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعاً» (مائده/۳۲)

می‌فهمیم: که ارزش کار فرهنگی روی یک نفر، برابر است با حیات یک جامعه.

۴۱. از آیه: «إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ» (فاطر/۱۰)

می‌فهمیم: اگر سخن ما پاک و دلنشین بود، به هدر نمی‌رود، بلکه ماندگار است.

۴۲. از آیه: «كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ» (ابراهیم/۱)
استفاده می‌شود: که نتیجه کار فرهنگی باید نجات مردم از ظلمات به نور باشد.

۴۳. از آیه: «الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ» (احزاب/۳۹)
استفاده می‌شود: که شهامت و شجاعت شرط لازم برای پذیرش مسئولیت فرهنگی است.

۴۴. از آیه: «الآنَ خَفَّفَ اللَّهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا» (انفال/۶۶)
استفاده می‌شود: باید حالات روحی مردم را در نظر گرفت و دستوری فوق طاقت
یا فهم و عقل آنان صادر نکرد.

۴۵. از آیه: «هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْآفِلِينَ» (انعام/۷۶)
استفاده می‌شود: در مواردی باید با مردم مماشات کرد و همراه شد تا زمینه
پذیرش فراهم شود و سپس به طور قاطع اعلام موضع کرد.

۴۶. از آیه: «وَلِتَسْتَبِينَ سَبِيلُ الْمُجْرِمِينَ» (انعام/۵۵)
می‌فهمیم: باید راه کج اندیشان را برای مردم تبیین نمود.

۴۷. از آیه: «وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ» (شعراء/۲۱۴)
می‌فهمیم: کار فرهنگی را باید از نزدیکان شروع کرد.

۴۸. از آیه: «زَوْجَانِكَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ» (احزاب/۳۷)
می‌فهمیم: شکستن خرافات یکی از وظایف کسانی است که کار فرهنگی می‌کنند.

۴۹. از آیه: «وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ» (بقره/۷۸)
می‌فهمیم: نباید پایه فکر و عمل ما، حدس و گمان باشد.

۵۰. از آیه: «أَتَعْلَمُونَ أَنَّ صَالِحًا مُرْسِلٌ» (اعراف/۷۵)
می فهمیم: مخافان با ایجاد شک و تردید در میان مردم وسوسه می کنند.
۵۱. از آیه: «الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ» (زمر/۱۸)
می فهمیم: در امور فرهنگی باید انتخاب احسن کرد.
۵۲. از آیه: «لِنُحَرِّقَنَّهُ» (طه/۹۷)
می فهمیم: باید با مراکز انحراف خیز برخورد انقلابی کرد.
۵۳. از آیات: «ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ» (تحریم/۱۰) و «وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ» (تحریم/۱۱)
می فهمیم: در کار فرهنگی باید الگوهای مثبت و منفی را با هم مقایسه کرد.
۵۴. از آیه: «وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ» (قصص/۵۱)
می فهمیم: کار فرهنگی باید تداوم داشته باشد.
۵۵. از آیه: «وَقُرْآنًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكْتٍ» (اسراء/۱۰۶)
می فهمیم: کار فرهنگی باید تدریجی باشد.
۵۶. از آیه: «خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ» (مریم/۱۲)
می فهمیم: در کار فرهنگی باید جدی و پیگیر بود.
۵۷. از آیات: «حَقَّ تِلَاوَتِهِ» (بقره/۱۲۱)؛ «حَقَّ جِهَادِهِ» (حج/۷۸)؛ «حَقَّ تَقَاتِهِ» (آل عمران/۱۰۲)
می فهمیم: در انجام هر کاری نهایت درجه عنایت را داشته باشیم و اگر حق آن را نمی توانیم انجام دهیم، لااقل از آنچه در توان داریم کوتاهی نکنیم. «فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ» (نجان/۱۶)

۵۸. از آیه: «وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ» (توبه/۶۰)

می فهمیم: برای کار فرهنگی روی مخالفان، باید ابتدا دل آنان را به دست آورد.

۵۹. از آیه: «مَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا كَآفَّةً» (توبه/۱۲۲)

می فهمیم: در برنامه ریزی و مدیریت فرهنگی نباید تمام افراد را به یک سو سوق داد، بلکه باید «مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ» را به کار بگیریم.

۶۰. از جمله: «فَلَوْ لَا نَفَرَّ» (توبه/۱۲۲)

می فهمیم: کارشناسان فرهنگی گاهی باید کوچ و هجرت کنند و نباید در مراکز علمی بمانند.

۶۱. از آیه: «وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ» (توبه/۱۲۲)

می فهمیم: منطقه زادگاه، برای کار فرهنگی اولویت دارد.

۶۲. از آیه: «لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ» (توبه/۱۲۲)

می فهمیم: شناخت مسئول فرهنگی از دین، باید عمیق باشد نه سطحی.

۶۳. از آیه: «قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ» (تحریم/۶)

می فهمیم: خود مسئول فرهنگی و بستگان او در اولویت اند.

۶۴. از آیه: «رَجِعُوا إِلَيْهِمْ» (توبه/۱۲۲)

می فهمیم: نباید منتظر دعوت باشیم، بلکه ما باید به سراغ مردم برویم.

۶۵. از آیه: «وَالَّذِي حَبِثَ لَا يَخْرُجُ إِلَّا نَكِدًا» (اعراف/۵۸)

می فهمیم: «زمین شوره سنبل برنیارد»*** در او تخم عمل ضایع نگردان»

۶۶. از آیه: «وَلَا تَسْبُوا» (انعام/۱۰۸)

می‌فهمیم: در فرهنگ ما ناسزا نیست، حتی نسبت به مخالفان

۶۷. از آیه: «وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ» (مائده/۵۸)

می‌فهمیم: در مواردی فریاد و هیاهو لازم است.

۶۸. از آیه: «كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعُرْمِ» (احقاف/۳۵)

می‌فهمیم: صبر و تحمل لازمه کار فرهنگی است.

۶۹. از آیه: «تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ» (آل عمران/۶۴)

می‌فهمیم: اگر به تمام اهداف خود دست نیافتیم، از تلاش برای رسیدن به بعضی از آن‌ها خودداری نکنیم.

۷۰. از آیه: «سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذِرْتَهُمْ» (بقره/۶)

می‌فهمیم: انتظار هدایت همه مردم را نباید داشت.

۷۱. از آیه: «فَاسْتَوِيَ عَلَى سُوقِهِ» (فتح/۲۹)

می‌فهمیم: در امور فرهنگی باید روی پای خود بایستیم. مسئولین فرهنگی نباید مانند تاکسی باشند که هر مسافری با پیشنهاد هر مبلغی آن‌ها را به هر کوجه‌ای ببرد، باید همچون قطاری باشند که فقط روی خط خودش حرکت می‌کند و از مسیر خارج نمی‌شود.

۷۲. از آیات: «يَحْسِبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ» (اعراف/۳۰) «يَحْسِبُونَ أَنَّهُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ»

(مجادله/۱۸) «يَحْسِبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ» (کهف/۱۰۴)

می‌فهمیم: بسیاری از کارهای ما در دنیای خیال کار است و در واقع سرگرمی است.

۷۳. از آیه: «عَامِلَةٌ تَأْتِيَةٌ تَصْلِي نَارًا حَامِيَةً» (غاشیه/۴ و ۳)

می‌فهمیم: چه بسا تلاش‌ها و زحماتی که پایانش دوزخ است، زیرا گرفتار ریا و سمعه و عجب و غرور و منت می‌شود.

۷۴. از آیه: «وَ كَيْفَ تَكْفُرُونَ وَ أَنْتُمْ تُتْلَى عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللَّهِ وَ فِيكُمْ رَسُولُهُ» (آل‌عمران/۱۰۱)
می‌فهمیم: راه نجات دو چیز است: مکتب (آیات الله)، رهبر (رسوله) (همان کتاب الله و عترتی) و ما باید در کار فرهنگی مزه مکتب را بچشیم و بچشانیم و نسبت به رهبران آسمانی عاشق شویم و عاشق کنیم.

۷۵. از آیه: «أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ» (کهف/۱۱۰)، «وَ يَمْشِي فِي الْأَسْوَاقِ» (فرقان/۷)،
«رَسُولًا مِّنْهُمْ» (بقره/۱۲۹)، «فِيهِمْ رَسُولًا» (مؤمنون/۳۲)

می‌فهمیم: زندگی و مسکن و مرکب مسئولین فرهنگی باید طبیعی باشد، نه سلطنتی و از اینکه ممکن است تحقیر شویم، نترسیم «وَ عِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا» (فرقان/۶۳)

۷۶. از آیه: «لِيُقِيمُوا النَّاسُ بِالْقِسْطِ» (حدید/۲۵)

می‌فهمیم: کارهای فرهنگی باید موجب حرکت و قیام جامعه شود، نه رکود و جمود. باید ثمره‌ی «أَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَ الْمِيزَانَ» قیام مردم باشد. در سیمای دین قیام و حرکت نهفته است. نگاه کنید به این آیات:

- «قُمْ فَأَنْذِرْ» (مدثر/۲) - «قِيَامًا لِلنَّاسِ» (مائده/۹۷) - «أَقِيمُوا»
- «قَوَّامِينَ» - «قَائِمًا» - «الْقِيَامَةَ»
- «قِيَمَةً» (بینه/۳) - «لِيُقِيمُوا» (حدید/۲۵) - «اسْتَقَامُوا»

که در همه‌ی اینها مسئله‌ی قیام و پایداری نهفته است.

۷۷. از آیه: «لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا ... وَ لَكِنَّ الْبِرَّ» (بقره/۱۷۷)

و از روایت: «لَيْسَ الزُّهْدُ ... بِلِ الزُّهْدِ» و «لَيْسَ السُّخَى ... بِلِ السُّخَى»

می فهمیم: مسئولین فرهنگی هم روی نقاط مثبت تأکید کنند و هم نقاط منفی را مطرح کنند.

۷۸. از آیه: «سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ» (بقره/۱۴۲)

می فهمیم: باید قبل از طرح شبهه از سوی مخالفان، ما جواب را آماده داشته باشیم.

۷۹. از آیه: «فَبِهَدَاهُمْ أَقْتَدَهُ» (انعام/۹۰)

می فهمیم: باید راه‌های حق طی شده اولیای خدا را پیروی کنیم و به اسم ابتکار، نوآوری، سنت‌های خوب دیگران را از بین نبریم.

۸۰. از آیه: «وَ إِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِأَبْنِهِ» (لقمان/۱۳)

می فهمیم: نقل کلام خوب از دیگران عیب نیست، خدای خالق از لقمان مخلوق مطلب نقل می کند.

۸۱. از آیه: «وَ تَفَقَّدَ الطَّيْرَ» (نمل/۲۰)

می فهمیم: باید از زیردستان تفقد و احوالپرسی کرد.

۸۲. از آیه: «يُزَكِّيهِمْ وَ يُعَلِّمُهُمُ» (آل عمران/۱۶۴)

می فهمیم: در مسائل فرهنگی تزکیه بر تعلیم مقدم است.

۸۳. از آیه: «تَوَفَّنِي مُسْلِمًا» (یوسف/۱۰۱)

می فهمیم: حتی یوسف‌ها، باید نگران عاقبت کار خود باشند.

۸۴. از آیه: «فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِنْ أَثَرِ الرَّسُولِ فَنَبَذْتُهَا وَكَذَلِكَ سَوَّلْتُ لِي نَفْسِي» (طه/۹۶)
می فهمیم: اگر هوای نفس با آثار رسول مخلوط شد، انسان را سامری می کند.

۸۵. از آیه: «مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي» (آل عمران/۷۹)

می فهمیم: مسئولان فرهنگی نباید کمالات خود را ابزاری برای استعمار دیگران قرار دهند و از آن سوء استفاده کنند.

۸۶. از آیه: «كُونُوا رَبَّانِيِّينَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ» (آل عمران/۷۹)
می فهمیم: راه ربانی شدن، علم دین و تعلیم و تدریس دائمی کتب آسمانی است.
(نه تصوف و چله نشینی)

۸۷. از آیه: «وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَةَ وَ الْإِنْجِيلَ وَ مَا أَنْزَلْنَا إِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكْلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ» (مائده/۶۶)
می فهمیم: اقامه قرآن و کار فرهنگی واقعی، اقتصاد جامعه را نیز رونق می بخشد.

۸۸. از آیه: «يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ حَتَّىٰ تُقِيمُوا التَّوْرَةَ وَ الْإِنْجِيلَ وَ مَا أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ» (مائده/۶۸)
می فهمیم: اگر نتیجه کار فرهنگی، اقامه قرآن نباشد، کارهای ما پوک و پوچ است.

۸۹. از آیه: «أَدْعُوا إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ» (یوسف/۱۰۸)
می فهمیم: کار فرهنگی باید بر اساس بصیرت باشد.

۹۰. از آیه: «أَمِنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ» (بقره/۲۸۵)
می فهمیم: مسئولین فرهنگی باید خودشان به آنچه مردم را به آن دعوت می کنند، ایمان داشته باشند.

۹۱. از آیه: «أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ» (شعراء/۲۲۵)
می فهمیم: نباید در هر وادی وارد شویم، بلکه باید راهی را بر اساس عقل و وحی انتخاب کنیم.

۹۲. از آیه: «بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعَلْمِهِ» (یونس/۳۹)
می فهمیم: اگر به چیزی علم نداریم آن را تکذیب نکنیم.

۹۳. از جمله: «أَنْتَ بِقُرْآنٍ غَيْرِ هَذَا» (یونس/۱۵) و پاسخ پیامبر که فرمود: «مَا يَكُونُ لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تَلْقَاءِ نَفْسِي»
می فهمیم: رهبر فکری جامعه نباید تسلیم خواسته های نابجا شود.

۹۴. از آیه: «تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ» (قصص/۸۳)
می فهمیم: کسانی که به نحوی اراده برتری طلبی در زمین دارند در قیامت جایگاهی نخواهند داشت.

۹۵. از آیه: «وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ وَآتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ» (بقره/۲۵۱)
می فهمیم: الطاف الهی حکیمانه به افراد داده می شود.

۹۶. از آیه: «لَكُمْ دِينُكُمْ وَ لِي دِينِ» (کافرون/۶)
می فهمیم: نباید در برابر درخواست های نابجای مخالفان سازش کنیم.

۹۷. از آیه: «وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَى» (نجم/۴۳)
می فهمیم: گریه و خنده هردو ابزار مجاز برای کار فرهنگی اند.
۹۸. از آیه: «فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِثْلِهِ» (طور/۳۴)
می فهمیم: در صحنه فرهنگی گاهی باید مبارزه طلبی کرد.
۹۹. از آیه: «وَاحْذَرَهُمْ أُنْ يُفْتِنُوكَ عَنْ بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ» (مائده/۴۹)
می فهمیم: حتی شخص پیامبر باید مراقب نفوذ فرهنگی دشمن باشد.
۱۰۰. از آیه: «إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا» (زخرف/۲۲،۲۳)
می فهمیم: به نام میراث فرهنگی نباید هر راهی که دیگران رفته اند پیمود.
۱۰۱. از آیه: «يَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُذْبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ» (آل عمران/۷۸)
می فهمیم: دشمنان با آگاهی و برنامه ضربه می زنند.
۱۰۲. از آیه: «آمَنُوا وَاتَّقُوا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ» (اعراف/۹۶)
می فهمیم: سرمایه گذاری روی فکر و فرهنگ بازده اقتصادی دارد.
۱۰۳. از آیه: «لَا يَأْلُونَكُمْ خِيَالًا» (آل عمران/۱۱۸)
می فهمیم: اولین تهاجم دشمن ضربه فکری است.
۱۰۴. از آیه: «بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ» (اعراف/۱۱۳)
می فهمیم: دشمن تمام نیروهای متخصص خود را از تمام نقاط جمع می کند تا ضربه سنگین تری وارد کند.

۱۰۵. از آیه: «حَتَّىٰ زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ» (تکواثر / ۲)

می‌فهمیم: خطر آمار زدگی به حدی است که گاهی مردگان را هم شمارش می‌کنند.

۱۰۶. از آیه: «الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا» (توبه / ۹۷)

می‌فهمیم: افراد دور از فرهنگ، گاهی آلت دست کافران و منافقان قرار گرفته و از خود آنان بی‌منطق‌تر می‌شوند.

۱۰۷. از آیه: «مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ» (نساء / ۴۷)

می‌فهمیم: باید گفتار و عقائد خوب دیگران را بپذیریم و اقرار کنیم.

۱۰۸. از آیه: «هُؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ» (هود / ۷۸)

می‌فهمیم: در مبارزه با منکرات فرهنگی باید ابتدا راه‌های مجاز و حلال را گسترش دهیم.

۱۰۹. از آیه: «فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا» (نوح / ۶)

می‌فهمیم: در بعضی افراد زمینه پذیرش وجود ندارد، بیش از تکلیف خود را خسته نکنیم.

۱۱۰. از آیه: «بَلِّسَانَ قَوْمِهِ» (ابراهیم / ۴)

می‌فهمیم: باید با اخلاق و ادبیات مخاطب آشنا باشیم.

۱۱۱. از آیه: «قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ» (قلم / ۲۸)

می‌فهمیم: برای ارشاد باید از همه فرصت‌ها بهره گرفت.

۱۱۲. از آیه: «إِنْ تَكْفُرُوا أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعاً فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ» (ابراهیم ۸/)
می فهمیم: دعوت نباید به تملق کشیده شود.

۱۱۳. از آیه: «لَيْلًا وَنَهَاراً» (نوح ۵/)
استفاده می شود: کار فرهنگی باید دائمی باشد.

۱۱۴. از آیه: «لَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ» (مانده ۴۸،۴۹/)
می فهمیم: رهبران فکری نباید تابع هوس های دیگران باشند.

۱۱۵. از آیه: «قَالَ عَلِمَهَا عِنْدَ رَبِّي» (طه ۵۲/)
می فهمیم: از پاسخ دادن به سوال هایی که در جوابش امکان فتنه است باید دوری کرد.

۱۱۶. از آیه: «فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَّى» (عبس ۶/ و آیه ی: «فَأَنْتَ عَنْهُ تَلَهَّى» (عبس ۱۰/)
می فهمیم: برخورد دوگانه با افراد سرشناس و گمنام جامعه ممنوع.

۱۱۷. از آیه: «وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسَى إِمَامًا وَرَحْمَةً» (احقاف ۱۲/)
می فهمیم: باید به پیش کسوتان و کار آنها ارج نهاد.

۱۱۸. از آیه: «لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَ لَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ
عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ» (نساء ۱۷۱/)

می فهمیم: از غلو و افراط در امور دینی باید جلوگیری کرد.

۱۱۹. از آیه: «أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا تَتْرًا» (مومنون ۴۴/)
می فهمیم: کار فرهنگی باید پیوسته باشد.

۱۲۰. از آیه: «اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ» (الزمر/۲۳)

می فهمیم: باید ارائه مکتب به نحو احسن باشد.

۱۲۱. از آیه: «لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى» (نساء/۴۳)

می فهمیم: مبارزه با منکرات باید تدریجی باشد.

۱۲۲. از آیه: «وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِنَّهُمَا أَكْبَرُ» (بقره/۲۱۹)

می فهمیم: ابتدا باید بین منافع و مفسد یک عادت فرهنگی را مقایسه کرد و سپس حکم نمود.

۱۲۳. از آیه: «فَاقْرَأْ مَا تَيَسَّرَ» (مزل/۲۰)

می فهمیم: باید میزان آمادگی مخاطب را در نظر گرفت.

۱۲۴. از آیه: «تَبَوَّءَ لِقَوْمِكُمْ بِمِصْرَ بِيُوتًا» (یونس/۸۷) و از آیه: «وَإِذِ اسْتَسْقَى

مُوسَى» (بقره/۶۰)

استفاده می شود: اگر بتوانیم مشکلات مادی مردم را حل کنیم، بستری برای انجام کار فرهنگی خواهد بود.

۱۲۵. از آیه: «فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا» (احزاب/۵۲)

معلوم می شود: کار فرهنگی باید با زمینه های میهمانی و پذیرایی باشد.

۱۲۶. از آیه: «فَأَقْصِبْ قَلْبُكَ مِنَ الْإِنْفِاقِ» (اعراف/۱۷۶)

می فهمیم: در کار فرهنگی باید از قصه و تاریخ استفاده کرد.

۱۲۷. از آیه: «فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا» (مائده/۳۱)

می فهمیم: می توان برای رشد و حرکت مردم از طبیعت و دنیای حیوانات نیز استفاده نمود.

۱۲۸. از آیه: «لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ» (آل عمران/۱۲۸)

می فهمیم: باید با صداقت بود و بیش از جایگاه و توان خود چیزی را ادعا نکرد.

۱۲۹. از آیه: «ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ» (بقره/۱۹۹)

می فهمیم: از مردم جدا نشویم و راه و خط ویژه ای برای خودمان باز نکنیم.

۱۳۰. از آیه: «يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ» (بقره/۱۸۵)

می فهمیم: خداوند دین را برای انسان آسان خواسته است.

۱۳۱. از آیه: «فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ» (شرح/۷)

می فهمیم: در کار فرهنگی بازنشستگی نداریم.

۱۳۲. از آیه: «لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ» (توبه/۳۳)، (فتح/۲۸)، (صف/۹)

می فهمیم: چشم انداز ما به تاریخ امیدبخش است.

۱۳۳. از آیه: «فَأَسْرَهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ» (یوسف/۷۷)

می فهمیم: گاهی باید تهمت را شنید و در دل پنهان کرد و به رو نیاورد.

۱۳۴. از آیه: «أَخْرِجُوهُمْ مِنْ قَرَبَاتِكُمْ» (اعراف/۸۲)

می فهمیم: گاهی باید بار تبعید را هم چشید.

۱۳۵. از آیه: «إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ» (حجر / ۶)

می فهمیم: باید تحقیر را هم شنید.

۱۳۶. از آیه: «لَيْسَ بِي ضَلَالَةٌ» (اعراف / ۶۱) «لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ» (اعراف / ۶۷)

می فهمیم: پاسخ بی خردان را باید با متانت داد.

۱۳۷. از آیه: «إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ» (هود / ۴۶)

می فهمیم: وابستگان اگر در خط حق نباشند باید طرد شوند.

۱۳۸. از آیه: «يَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ» (بقره / ۱۰۲)

می فهمیم: شعار «دانستن هر چیز بهتر از ندانستن آن است» غلط است.

۱۳۹. از آیه: «لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ» (مائده / ۱۰۱)

می فهمیم: معارف و مباحث فکری طبقه بندی دارند و طرح هر موضوعی برای هر

فردی در هر سنی جایز نیست.

۱۴۰. از آیه: «وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى» (طه / ۴۷)

می فهمیم: به افراد منحرف حتی سلام نباید بکنیم.

۱۴۱. از آیه: «أَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ» (شعرا / ۱۷)

می فهمیم: رهبر فکری باید به فکر نجات مردم از ظلم و ستم باشد.

۱۴۲. از آیه: «لَيْسَ بِأَمَانِيكُمْ وَلَا أَمَانِي أَهْلُ الْكِتَابِ» (نسا / ۱۲۳)

می فهمیم: باید در مقابل انتظارات بی جا مقاومت کرد.

۱۴۳. از آیه: «وَلَنْ تَرْضَىٰ عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَىٰ» (بقره / ۱۲۰)

می فهمیم: نباید در فکر راضی کردن همه باشیم.

۱۴۴. از آیه: «هَلْ أَتَيْكَ عَلَىٰ أَنْ تُعَلِّمَ مِمَّا عَلَّمْتَ رُشْدًا» (کهف / ۶۶)

می فهمیم: باید به سراغ علمی برویم که در آن رشد باشد.

۱۴۵. از آیه: «فِيهِتِ الَّذِينَ كَفَرُوا» (بقره / ۲۵۸)

می فهمیم: منطق و استدلال باید به گونه‌ای قوی باشد که مخالف ضربه فنی شود.

۱۴۶. از آیه: «قُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا» (احزاب / ۷۰)

استفاده می‌شود: کار فرهنگی باید محکم و استوار باشد.

۱۴۷. از آیه: «لَا تَقُولُوا رَاعِنَا وَقُولُوا انظُرْنَا» (بقره / ۱۰۴)

استفاده می‌شود: از کلماتی استفاده کنیم که دشمن آن را دستاویز قرار ندهد.

۱۴۸. از آیه: «ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ» (قلم / ۱)

می فهمیم: ابزار کار فرهنگی قداست دارد.

۱۴۹. از آیه: «إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتَ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ» (بقره / ۱۳۳)

می فهمیم: حتی در آستانه مرگ نباید از کار فرهنگی دست کشید.

۱۵۰. از آیه: «يَا صَاحِبِي السِّجْنِ أَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ» (یوسف / ۳۹)

می فهمیم: برای کار فرهنگی باید با مخاطب محترمانه رفتار کرد.

۱۵۱. از آیه: «وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا» (اسرا / ۱۵)

می فهمیم: بدون کار فرهنگی خداوند کسی را عذاب نمی‌کند.

۱۵۲. از آیه: «قُمْ فَأَنْذِرْ» (مدثر/ ۲)

می فهمیم: با گوشه گیری و انزوا کاری از پیش برده نمی شود.

۱۵۳. از آیه: «قُمِ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا» (مزل/ ۲)

می فهمیم: رهبران فکری باید مناجات های شبانه داشته باشند و از دو منبع قرآن و نماز انرژی بگیرند.

۱۵۴. از آیه: «وَمَا كُنْتَ تُتَّخَذُ الْمُضِلِّينَ عَضُدًا» (کهف/ ۵۱)

می فهمیم: نباید در کار فرهنگی از هرکس کمک گرفت.

۱۵۵. از آیه: «مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللَّهِ» (توبه/ ۱۷)

می فهمیم: در امور دینی نباید از افراد غیر دینی کمک مالی بگیریم.

۱۵۶. از آیه: «دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ» (انفال/ ۲۴)

می فهمیم: حقیقت کار فرهنگی ایجاد یک حیات معنوی در مخاطب است نه انتقال علوم و اصطلاحات.

۱۵۷. از آیه: «فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ» (یس/ ۱۴)

می فهمیم: گاهی باید با اعزام نیروی تازه نفس، نیروهای قبلی را تقویت کرد.

۱۵۸. از آیه: «أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ» (نحل/ ۳۶)

می فهمیم: محور کار فرهنگی دعوت به یکتاپرستی و مبارزه با طاغوت است.

۱۵۹. از آیه: «وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ» (عصر/ ۳)

می فهمیم: راه نجات از خسارت در کنار ایمان و عمل، کار فرهنگی است.

۱۶۰. از آیه: «إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى» (عنکبوت / ۴۵)

می فهمیم: نماز از مهمترین عوامل کار فرهنگی است.

۱۶۱. از آیه: «إِنْ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ» (هود / ۸۸)

می فهمیم: کار فرهنگی زمان و مکان ندارد و تا آخرین رمق باید آن را ادامه داد.

۱۶۲. از آیه: «يَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ» (آل عمران / ۲۱)، (بقره / ۶۱)

می فهمیم: انبیایی برای ارشاد، تا مرز شهادت پیش رفته اند.

۱۶۳. از آیه: «لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ» (بقره / ۱۷۷)

می فهمیم: جامعه را باید از مباحث روزمره بی نتیجه بازداشت.

۱۶۴. از آیه: «وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ» (انفال / ۱۷)

می فهمیم: ما ضامن وظیفه هستیم نه نتیجه.

۱۶۵. از آیه: «كَمْ مِنْ فِتْنَةٍ قَلِيلَةٍ» (بقره / ۲۴۹)

می فهمیم: اگر خدا بخواهد کار به ظاهر کوچک، اثرات بزرگی خواهد گذاشت.

۱۶۶. از آیه: «الآنَ حَصْحَصَ الْحَقُّ» (یوسف / ۵۱)

می فهمیم: در همین دنیا پرده ها کنار می رود و چهره های حق و باطل روشن

می شود.

۱۶۷. از آیه: «لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ» (نسا/۴۳)

می فهمیم: باید انجام کار فرهنگی براساس آگاهی باشد.

۱۶۸. از آیه: «مَنْ يَأْتِ مِنْكُنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ يُضَاعَفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ» (احزاب/۳۰)

استفاده می شود: حساب چهره های فرهنگی، دینی از حساب سایر افراد عادی جداست.

۱۶۹. از آیه: «ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ» (فصلت/۳۴)

می فهمیم: در کار فرهنگی باید تهاجم اخلاقی داشت.

۱۷۰. از آیه: «إِنِّي لَعَمَلِكُمْ مِنَ الْقَالِينَ» (شعرا/۱۶۸)

می فهمیم: باید با انحراف بد باشیم نه با منحرف.

۱۷۱. از آیه: «عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ» (توبه/۱۲۸)

می فهمیم: باید رنج و سختی مردم را ما لمس کنیم.

۱۷۲. از آیه: «وَمِنْهُمْ مَنْ يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ» (توبه/۵۸)

می فهمیم: دخالت در امور مالی حتی برای پیغمبر هم بستر نیش زبان می شود.

۱۷۳. از آیه: «فَمَا آمَنَ لِمُوسَى إِلَّا ذُرِّيَّةٌ مِنْ قَوْمِهِ» (یونس/۸۳)

می فهمیم: نسل نو برای کار فرهنگی آمادگی بیشتری دارند.

۱۷۴. از آیه: «اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ» (اعراف/۱۳۸)

می فهمیم: محیط در فکر و فرهنگ انسان اثر می کند.

۱۷۵. از آیه: «اذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ» (مریم/۱۶) و آیه: «اذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ» (مریم/۴۱)

می فهمیم: یکی از راه های کار فرهنگی تجلیل از بزرگان است.

۱۷۶. از آیه: «الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ» (حج/۴۱)

می فهمیم: وظیفه حکومت اسلامی کار فرهنگی است.

۱۷۷. از آیه: «كَرَّمْنَا» «فَضَّلْنَا» «نَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي» (حجر/۲۹ و ص/۷۲)

«أَحْسَنَ تَقْوِيمٍ» (تین/۴) «إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً» (بقره/۳۰)

می فهمیم: توجه به عظمت و جایگاه انسان انگیزه های برای اثرپذیری و اثرگذاری است.

۱۷۸. از آیه: «أَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ إِلَهَيْنِ» (مائده/۱۱۶)

می فهمیم: در امور فرهنگی باید گاهی به در بگوئیم تا دیوار بشنود.

۱۷۹. از آیه: «فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ» (قریش/۴)

می فهمیم: تأمین نیازهای جدی مردم بستری برای دعوت آنهاست.

۱۸۰. از آیه: «تَبْتَغِي مَرْضَاتَ أَرْوَاجِكِ» (تحریم/۱)

می فهمیم: رهبران فکری نباید تحت تأثیر خواسته های نابجای همسر خود قرار بگیرند.

۱۸۱. از آیه: «وَأَشْرِكُهُ فِي أَمْرِي» (طه/۳۲)

می فهمیم: برای بعضی امور فرهنگی باید به سراغ همکار برویم.

۱۸۲. از آیه: «وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ» (طه/۱۱۲)

می فهمیم: باید به انگیزه‌ها توجه شود.

۱۸۳. از آیه: «وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ» (قلم/۹)

می فهمیم: دیگران علاقه‌مندند ما را به سازش بکشند.

۱۸۴. از آیه: «آمَنُوا وَجَهَ النَّهَارِ وَكَفَرُوا آخِرَهُ» (آل عمران/۷۲)

می فهمیم: از تاکتیک‌های فرهنگی دشمن غافل نشویم.

۱۸۵. از آیه: «وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا لَكُمْ مِنْ وَلَايَتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ» (انفال/۷۲)

می فهمیم: نباید به محققین راکد و رفاه طلب بسنده کرد.

۱۸۶. از آیه: «وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا» (نساء/۱۴۱)

می فهمیم: در مدیریت فرهنگی نباید نتیجه آن سلطه کفار شود.

۱۸۷. از آیه: «وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ ... إِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذَا هُمْ

يَسْتَبْشِرُونَ» (زمر/۴۵)

می‌فهمیم: در کارهای فرهنگی نباید عناوین پرطمطراق امروزی و غربی، ما را از معارف ناب دینی بازدارد و به آن‌ها دل خوش کنیم.

۱۸۸. از آیه: «أَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ» (بقره/۲۵۹)

می‌فهمیم: رسیدن به یک حقیقت، آن قدر ارزش دارد که باید یک پیامبر صد سال بمیرد و زنده شود، تا نکته‌ای بفهمد.

۱۸۹. از آیه: «أَحْطَّتْ بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهِ» (نمل/۲۲)

می‌فهمیم: ممکن است پرنده‌ی کوچکی مطلب مهمی را بداند که سلیمان هم از آن بی‌خبر باشد!

۱۹۰. از آیه: «أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَنَّیْ وَفِرَادِی» (سبأ/۴۶)

می‌فهمیم: در قیام برای خدا، منتظر عده و عده نباشیم.

۱۹۱. از آیه: «وَشَاوِرْهُمْ فِی الْأَمْرِ» (آل‌عمران/۱۵۹)

می‌فهمیم: بالاترین عقل‌ها و علم‌ها نیز باید مشورت بگیرد.

۱۹۲. از آیه: «یَسْ، وَ الْقُرْءَانَ الْحَكِيمِ» (یس/۲۰۱)

می‌فهمیم: متون فرهنگی باید دارای استواری و استحکام بوده و از حکمت برخوردار باشد.

۱۹۳. از آیه: «مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ» (انفطار/۶) و آیه «أَقْرَأَ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ» (علق/۳) می‌فهمیم: خلقت انسان با صفت کریم الهی همراه است، ولی فرهنگ او با صفت اکرم.

۱۹۴. از جمله: «مُكَلِّبِينَ» (مائده/۴)

می‌فهمیم: جایگاه آموزش تا آنجاست که اگر سگ هم آموزش دید، شکاری که بیاورد، حلال است.

۱۹۵. از آیه: «كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَّاظِرٌ» (علق/۶ و ۷)

می‌فهمیم: انسان نباید هیچگاه خود را مستغنی ببیند و گرنه گرفتار طغیان می‌شود.

۱۹۶. از آیه: «وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ» (بقره/۲۴۷)

می‌فهمیم: داشتن علم و دانش شرط لازم و ضروری حاکمان جامعه الهی است.

۱۹۷. از آیه: «وَكَذَلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ» (یوسف/۶)

می‌فهمیم: بعضی علوم هدیه‌ی ویژه‌ی الهی است که البته به افراد ویژه داده می‌شود.

۱۹۸. از آیه: «وَإِذَا قِيلَ انشُرُوا فَانشُرُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ

دَرَجَاتٍ» (مجادله/۱۱)

می‌فهمیم: صاحبان علم دارای درجاتی هستند که باید به احترام آن‌ها دیگران برپا خیزند.

۱۹۹. از آیه: «كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ» (ابراهیم/۲۴)
می فهمیم: برکات کار فرهنگی منحصر به زمان خاصی نیست و ثابت و ماندگار است.

۲۰۰. از تقدم: «عَلَّمَ الْإِنْسَانَ» (علق/۵) بر «خَلَقَ الْإِنْسَانَ»
می فهمیم: ارزش کار فرهنگی و آموزش مکتب و شریعت، بیش از کارهای
غیر فرهنگی است.